כיצד מעברין פרק חמישי עירובין נו.

פת קיבר. שונ"ל בלע"ז: **פומי וכרפי.** לא מעלו כך שמעתי. וגרלה בעיני תומי וכרתי מעלי והכי תניא (ב"ק דף פב.) חמשה דברים נאמרו בשור מסביע משמן ומהביל הפנים ומרבה את הזבע והורג כיצה שבמעיים וכרשין נמי תניא בברכות (דף מד:) דיפין לבני מעים: **שור ירק.** אני שמעתי לגנאי ואני אומר לשבח: **עלין.** קשין אחמהות יפין. אחמהות ערשין: **בימות החמה.** יפין שמצננין את הגוף. בימות הגשמים קשין: **מוקינין.** מפני הטורח: **כי בירי וכי גרש.** כ' עיירות ויש כן זו לזו מעלות ומורדות והן מולייתא: **אוקנון.** הזקינוני: **כריבוע של עולם.** כלומרשם ואחל: **נוסן לפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם.** ולא בחלכסונו של עולם: **וסימניך.** אם אינך יודע לכוין לפון ולדרום: **עגלה בצפון ועקרב בדרום.** מזלות הן: **אם אינו יודע לרבעה כריבוע של עולם.** שאינו מכיר במזלות הללו: **מרבעה כמין החמה.** לפי הילוך סיבוב החמה ביכר אחוז רוח לדרומית ואחוז רוח לפונית: **חמה יוצאה ביום ארוך.** אותו רוח שחמה רוחה שחמה יוצאה ביום ארוך של ימי תקופת תמוז (א) יוצאה בלידו האחד ושוקעת באותו רוח עצמו בלידו האחר: **זהו פני לפון.** לפי שהחמה לעולם ביום ממזרח לדרום מהלכת כלומר קרא (קהלת א) הולך אל דרום והליכת החמה ביום היא אבל בלילה אינו הולך אלא סובב ממזרח לכיפה וביום הארוך עומדת בקרן מזרחית לפונית ומהלכת מזרח לדרום ומערב ושוקעת בקרן לפונית מערבית ובלילה סובבת פני לפון ולמחרת היום נקלר מעט ואינה יוצאה בקרן אלא נמשכת מן הקרן ולמזרח מעט ויוצאה ובערב שוקעת בתוך המערב משוך מן הקרן מעט ובלילה סובבת אותו מעט וכל הלפון ומעט במזרח יותר מליל של אמש וכן בכל יום עד שיוצאה בתקופה תשרי באמצע המזרח ושוקעת באמצע המערב לפיכך היום והלילה שוין ועדיין בכל יום נמשכת לצד דרום ויוצאה ובשקיעתה נמשכת לצד דרום ושוקעת עד שיוצאה ביום בתקופה טבת בקרן מזרחית דרומית ומהלכת דרום לגדו ושוקעת בקרן מערבית דרומית והיינו דקאמר חמה יוצאה ביום קלר ושוקעת ביום קלר זהו פני דרום: **פני מזרח ומערב פעמים מהלכתן.** ביום בימים הארוכין פעמים מסבבתן בלילה בימי תקופת טבת: **ליפנהו להני כללי.** דאמרן לעיל חמה יוצאה ביום ארוך כו': **או בחצי היום או בחצי הלילה כו'.** לפי שהמאורות נתלו בתחילת ליל רביעי בשבת ומחדש ניסן ויומות החמה שם"ש ימים ושם שעות חשוב אותן כולם בשביעיות וישאר בידך יום ורביע נמצלת תקופת ניסן בשנה הבאה בחצי ליל חמישי לשנה השלישית בתחלת יום ו' ובשנה הרביעית בחצי יום שבת וכן לעולם יום ורביע בין תקופת שנה לתקופת שנה הבאה ולעולם הן כלות בא' מן הרביעיות הללו: **ואין תקופה חמוז נופלת אלא בחצי חמה ומחצה או בשבע שעות ומחצה או ביום או בחצי הלילה.** שבשתקופת ניסן נופלת בתחלת היום אותה של חמוז בשבעה ומחצה ביום ובשתקופת ניסן בחצי היום של חמוז בא' שעות ומחצה יש בין תקופה לתקופה שבאותו יום שזו נופלת זו נופלת אלא נמשכת להלן משעה שנפלה זו ז' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת או בג' או בד' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת בג' ובד' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת בד' ובה' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע: **ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה.** (ב) סימן לחציו חו"ח גי"ח וח"ח טד"ח. שמוש השעות כל"ם ממ"ן הוא סידורן והיולכן תחלת ליל א' בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבתי לדק מאדיס חמה נוגה הרי ז' שעות וחוזרים חלילה נמצא שעה לאשונה ליום א' בשבת חמה ואחריו נוגה ועוד כל"ם ממ"ן ממצא סימני שעות לאשונות של ימות השבוע חל"ם כלנ"ם ימים וסימני שעות לאשונות של כל לילי השבוע כלנ"ם חל"מ ור' שבתי דעל"ו (ז) הרופא זל"ל פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נקדרו הכוכבים בענין זה וכיון דאין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה שאם נפלה תקופת ניסן בחצי הלילה תקופת חמוז יפול בחצי כוכב תשרי בראש לבנה טבת בחצי לבנה וכן כולם כשתוליא ז' שעות ומחצה אחר נפילתה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלא שנמשכת חצי שעה לאחריה: **וכני מילי דאתיליד.** מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה או בשעת לדק: טבת ותקופת חמוז. שבעה שמות נקרא שער סוד שער התורן, שער החרסית, שער איתן, שער חדש, שער העליון, שער היסוד כו'. ומפורשים כולם. אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה ריבעי היום או בתחילת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה. ואין תקופת חמוז נופלת אלא בא' ז', ואין תקופת תשרי נופלת אלא בג' ד'. ואין תקופת טבת נופלת [אלא] בד' ה' כדי שתיפול תקופת ניסן בתחלת היום ותקופת חמוז בשבע שעות. ותקופת תשרי בג' שעות. ותקופת טבת בה' שעות. ושנה אחרת ואמ"ר אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה, ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה. אילו כולן פשוטות הן. ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנפלת בצדק שאינה משברת את האילנות. ואין תקופת טבת נופלת בצדק שמייבשת אילנות, והוא דאיתיליד לבנה או בלבנה או בצדק.

כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים. פ"ה דעלין קשין ואמהות יפין אמהות ערשין בימות החמה יפין שמצננין הגוף בימות הגשמים קשין ומפי' אמהות אינן יפין אלא בימות החמה ובימות הגשמים כלומר עלין ואמהות אל מעלי בימות החמה ואל מעלי בימות הגשמים ואת פפריס דגרסי ואיכעית אימא הא והא בעלין אבל (ג) באמהות לעולם מעלו:

ואין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום ושבע שעות ומחצה. וקשה לר"י דאם יש לעולם בין ביום קלר ובין ביום אחרון י"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה אם כן אין התקופות שוות ולעולם האחת אחוכה מהאחרת שאם תפול תקופת ניסן בתחלת ליל ד' תפול תקופת תמוז בז' שעות וממלה בלילה ותקופת תשרי בג' שעות ומחצה ביום הרי במקום ז' שעות ומחצה הקטנות שבליל תמוז אלא נפלה תקופת תמוז בתחלת לילה אלו משלימין לה (ד) ל"ח יום ח' שעות וממלה בלילי תשרי שהן ביונויות וגם בז' שעות ומחצה שבסוף תקופת ניסן העופדות על ל"ח היו קלרות ובתקופת תמוז היו ביונויות ואם נאמר שהשעות לעולם שוות וביום אחוך ובלילה אחוך י"ח שעות ובלילה קלר ו' אי להפך לא משכחת הא דאמרת אין תקופת ניסן נופלת אלא בי' אין תקופת תמוז נופלת אלא בי' [וכן שאחי התקופות כולן] וגם לא משכחת הא דאמרינן בפרק מפנין בסופו (שבת דף קכו:) דבתחלת בשבתא ובמעלי שבתא קאי מאדיס (ה) בזוגי ובשאר יומי לא קאי ולפי זה משכחת לה גמי דבשאר יומי קאי ובהאי לא קאי:

פגנא

פת קיבר ושכר חדש וירק לא קשיא הא בתומי וכרתי הא בשאר ירקי כדתניא שום ירק בריישין חצי ירק נראה צנון נראה סם חיים והא תניא נראה צנון נראה סם המות לא קשיא כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה מתים בחצי ימיהן מתים ס"ד אלא אימא מזקינים בחצי ימיהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני [6]מולייתא [7]דבי בירי ודבי גרש אזקנון תנו רבנן [8]אבא לרבעה מרבעה בריבוע עולם נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם וסימניך [9]עגלה בצפון ועקרב בדרום רבי יוסי אומר אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם מרבעה כמין התקופה כיצד [2]חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זה הוא פני צפון חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה הוא פני דרום תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר [10]הולך אל דרום וסובב אל צפון [11]הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב הולך הרוח אלו פני מזרח ופני מערב פעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי דתניא לא יצאה חמה מעולם מקרן מזרחית צפונית ושקעה בקרן מערבית צפונית ולא יצאה חמה מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן מערבית דרומית אמר שמואל [3]אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ואין תקופת תמוז נופלת אלא או באחת ומחצה או בשבע ומחצה בין ביום ובין בלילה ואין תקופת תשרי נופלת אלא או בשלש שעות או בתשע שעות בין ביום ובין בלילה ואין תקופת טבת נופלת אלא בארבע ומחצה או בעשר ומחצה בין ביום ובין בלילה [12]ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות ואין לך תקופת טבת שנופלת בצדק שאינה מייבשת את הזרעים והוא דאיתליד לבנה או בלבנה או בצדק:

תנו

פעמים מסבבתן בלילה בימי תקופת טבת: **ליפנהו להני כללי.** דאמרן לעיל חמה יוצאה ביום ארוך כו': **או בתחלת היום או בתחלת הלילה כו'.** לפי שהמאורות נתלו בתחילת ליל רביעי בשבת ומחדש ניסן ויומות החמה שם"ש ימים ושם שעות חשוב אותן כולם בשביעיות וישאר בידך יום ורביע נמצלת תקופת ניסן בשנה הבאה בחצי ליל חמישי לשנה השלישית בתחלת יום ו' ובשנה הרביעית בחצי יום שבת וכן לעולם יום ורביע בין תקופת שנה לתקופת שנה הבאה ולעולם הן כלות בא' מן הרביעיות הללו: **ואין תקופה חמוז נופלת אלא בחצי חמה ומחצה או בשבע ומחצה או ביום או בחצי הלילה.** שבשתקופת ניסן נופלת בתחלת היום אותה של חמוז בשבעה ומחצה ביום ובשתקופת ניסן בחצי היום של חמוז בא' שעות ומחצה יש בין תקופה לתקופה שבאותו יום שזו נופלת זו נופלת אלא נמשכת להלן משעה שנפלה זו ז' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת או בג' או בד' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת בג' ובד' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע ולפי זה המשכון אותה של תשרי נופלת בד' ובה' אם נפלה תקופת חמוז בא' שעות ומחצה שהן ל' שעות לד' התקופות דהיינו יום ורביע: **ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה.** (ב) סימן לחציו חו"ח גי"ח וח"ח טד"ח. שמוש השעות כל"ם ממ"ן הוא סידורן והיולכן תחלת ליל א' בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבתי לדק מאדיס חמה נוגה הרי ז' שעות וחוזרים חלילה נמצא שעה לאשונה ליום א' בשבת חמה ואחריו נוגה ועוד כל"ם ממ"ן ממצא סימני שעות לאשונות של ימות השבוע חל"ם כלנ"ם ימים וסימני שעות לאשונות של כל לילי השבוע כלנ"ם חל"מ ור' שבתי דעל"ו (ז) הרופא זל"ל פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נקדרו הכוכבים בענין זה וכיון דאין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה שאם נפלה תקופת ניסן בחצי הלילה תקופת חמוז יפול בחצי כוכב תשרי בראש לבנה טבת בחצי לבנה וכן כולם כשתוליא ז' שעות ומחצה אחר נפילתה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלא שנמשכת חצי שעה לאחריה: **וכני מילי דאתיליד.** מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה או בשעת לדק: טבת ותקופת חמוז. שבעה שמות נקרא שער סוד שער התורן, שער החרסית, שער איתן, שער חדש, שער העליון, שער היסוד כו'. ומפורשים כולם. אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה ריבעי היום או בתחילת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה. ואין תקופת חמוז נופלת אלא בא' ז', ואין תקופת תשרי נופלת אלא בג' ד'. ואין תקופת טבת נופלת [אלא] בד' ה' כדי שתיפול תקופת ניסן בתחלת היום ותקופת חמוז בשבע שעות. ותקופת תשרי בג' שעות. ותקופת טבת בה' שעות. ושנה אחרת ואמ"ר אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא ז' שעות ומחצה, ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה. אילו כולן פשוטות הן. ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנפלת בצדק שאינה משברת את האילנות. ואין תקופת טבת נופלת בצדק שמייבשת אילנות, והוא דאיתיליד לבנה או בלבנה או בצדק.

תורה אור השלם

ו. הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב סבב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח: קהלת א ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חמה וכו' תקופת תמוז בלידו כל"ל ותיבת יוצאה נמחק: (ב) ד"ה ולין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה (קיומן וכו' עד"ש), תפ"מ וי"ב ל"ל הגה"ה: (ג) הגה' ד"ה כאן וכו' אבל אמהות כל"ל ואות כ' נמחק: (ד) ד"ה ולין כן וכו' אלו משלימין לה בצ"א יום וכו' ונם ז' ומחצה שבסוף תקופת תשרי העופדות על ל"ח יהיו קלרות ובתקופת טבת יהיו ביונויות ר"ל בתקופת תשרי טופלת בשש שעות ביום תפול תקופת טבת בעבר ומחצה ביום ואז ביום קלר ומשלימין אותם זו' שעות ומחצה בימים ביונויות:

לעזי רש"י

שונד"ר [שיאונדרי"ר]. משני, בעל איכות נחותה.

מוסף רש"י

עגלה בצפון. אותן כוכבים הפשיים כעגלה, וכתיב [תהלים צד.], הולך אל דרום וסובב אל צפון. היקף היום קרוי הילוך, שהוא כתוך הגלל, ואת היקף הלילה קרוי סיבוב, שהוא מקיף בתוך, וכיון לעולם מהלכת בדרום אפילו ביום קלר אינו מהלך פחות מרוח דרומית (ב"ב כה.), וסובב אל צפון בלילה. אף בלילה קלרה של תקופת תמוז אינו סובב פחות מרוח לפונית (שם). פעמים מהלכתן. ביום ארוך של תקופת תמוז שהיא יוצאה בקרן לפונית מזרחית ושוקעת בקרן מערבית לפונית, ופעמים מסבבתן. ביום קלר שהיא יוצאה בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן מערבית דרומית ומהלכת בלילה ג' רוחות (שם).

רבינו חננאל

אמר רב הונא בריה דרב יהושע (אתא דערש ודבי בארי) [הני מולייאתא דערש ודבי בארי]. פי' מולייאתא (דביקים) [רכסים] גבוהים אזקנון. ת"ר הבא לרבעה מרבעה בריבוע העולם, נותן צפונה לצפון העולם [ודרומה לדרום העולם]. והרוצה לכוון צפון העולם יראה מקום העגלה בשמים, והוא צפון העולם, וכנגדה עקרב בדרום. והמכין ומרכע העיר, המקום שהוא תחת העגלה הוא הצפון, ושתחת עקרב הוא הדרום, וכשנותן יכינו לדרום ושמאלו לצפון, לפניו מזרח ואחריו מערב. בא ר' יוסי ואמר הין כן הוא כי עגלה בצפון ועקרב בדרום. מיהו לאו כל אדם יכול לכוונן כיון זה בקביעות הכוכבים, אלא נותן לו לרבעה בסביבות התקופה. כיצד, מקום שהחמה זורחת בו בתקופת תמוז והוא חלון (פעמון) [נעמון] והולך וסובב לאחוריו ומהלך כל היום המזרח והדרום ועלה ושוקעת בנגדו במערב, זהו פני צפון. ומקום שהחמה זורחת בו בחקופת טבת ומהלך היום ועלה ויורד ושוקעת כנגדו במערב, זה פני דרום. תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה באמצע מזרח ושוקעת באמצע [מערב]. בתקופת ניסן (ו)זורחת מחלון העלומה והולך וסובב בקרן צפונית חלון אחר חלון עד שמגיע לחלון [נעמון]. בתקופה

יח א מיי' פכ"ח מה' שבת הלכה ז טיש"ע סי' שנח סעיף ג:
יט ב מיי' פ"ג ומיי"ב מהל' קה"ח:
כ ג מיי' פ"ט מה' שס הל' ד סמג עשין מו טור א"ח סי' שכח:
כא ד מיי' שס הל' ג טור א"ח שס:

רבינו חננאל (המשך)

תשרי זורחת מחלון נוגה והולך וסובב בקרן דרומית חלון אחר חלון עד שמגיע לחלון] בילנה. בתקופת טבת ותשרי סובב בקרן דרומית (כמימי) [כמימי] אקיאנוס בין קצוות השמים לקצות הארץ כו' לפיכך היום והלילה שוין. נמצאת החמה עולה וזורחת מתקופת ניכן עד תקופת תמוז. מאמצע הרקיע ולצפון, מהלכת ביום ממקום שזורחת כנגד הנשאר מן המזרח כולו, ובמערב עד שמגיע כנגד המקום שזרחה ממנו ושוקעת בו. וכן בכל יום ויום עד תקופה תמוז. בתקופת תמוז זורחת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת ביום מזרח ודרום ומערב ושוקעת בקרן המערבית צפונית עד טבת. ומתקופת טבת תחזור החמה ועולה כנגד הדרום בכל יום ויום עד שתחזרת בתקופת תשרי באמצע המזרח, עולה והולכת בכל יום עד שתחזרת בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן דרומית מערבית. ונמצא החמה מהלכת מזרח ומערב פעמים ביום ופעמים בלילה. אבל בדרום לעולם מהלכת ביום, ובצפון לעולם בלילה. ולא נראית לעולם ביום ברוח צפונית, ולא בלילה ברוח דרומית. וזהו שכתוב (צפון בלילה) [הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום סובב אל צפון בלילה] סובב הולך הרוח וכו' [זהו] (ו)מפני מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן. זו דרך זו השמועה ובעלי כוכבים טיינים עליהם. ובא רב משרשיא ודחה דברי רבי יוסי ואמר ליתנהו להני כללי, מעולם לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפונית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית, וכן לא זרחה מקרן מזרחית דרומית, ולא שקעה בקרן מערבית דרומית. תלמוד ארץ ישראל א"ר יוסי מי שאין יכול ולכוין] את הרוחות. ילמוד מן התקופה ממקום שהחמה זורחת בתקופת תמוז עד מקום שזורחת בתקופת טבת, אילו פני מזרח. וממקום ששוקעת בתקופת טבה עד מקום ששוקעת בתקופת תמוז אילו פני מערב. והשאר פני צפון ודרום, כדכתיב הולך אל דרום וסובב אל צפון. ניחה בשילה ובבית עולמים דכמה יציעות יצאו הנבראים לעשות המזרחי להיות החמה מצומצמת בו בתקופה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com